

Annukka Hämäläinen

PERHELUONTOKERHON TARJOAMAT KOKEMUKSET PERHEILLE

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2022

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Annukka Hämäläinen
Työn nimi	Perheluontokerhon tarjoamat kokemukset perheille
Toimeksiantaja	Luonto-Liitto Ry
Vuosi	2022
Sivut	42 sivua, liitteitä 1 sivu
Työn ohjaaja	Tommi Pantzar

TIIVISTELMÄ

Luonto tarjoaa runsaasti mieleen ja kehoon vaikuttavia hyvinvointivaikutuksia. Luonnossa jokainen iästä riippumatta voi kokea onnistumisen tunteita ja rauhoittua luonnon äänien äärelle.

Tämä opinnäytetyö käsittelee Luonto-Liiton ja Lahden kaupungin yhteistyössä toimivaa Perheluontokerhoa, joka järjestää perheille ilmaisia retkiä Lahden seudun alueelle. Opinnäytetyössä tutkittiin Perheluontokerhon tarjoamia kokemuksia vanhempien näkökulmasta. Opinnäytteen tutkimusote oli laadullinen ja aineistonkeruumenetelmänä toteutettiin teemahaastattelut. Haastateltavia oli neljä kappaletta, joista kaksi toteutettiin yksilöhaastatteluina ja yksi parihaastatteluna. Haastateltavina olivat Perheluontokerhon jäsenet, jotka ovat kevään 2022 aikana osallistuneet retkille.

Haastateltavien kokemukset Perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista olivat positiivisia. Retkille on helppo tulla ja retket toteutetaan perheille sopivana ajankohtana. Perheluontokerho on myös tarjonnut perheille yhteisöllisen tavat tutustua luontoon. Haastateltavat kokivat myös retkien kohteet mieluisina. Jokainen haastateltava oli retkien kautta löytänyt uusia kohteita, joissa on voinut vieraillla myös omatoimisesti. Retkille osallistuvien vanhempien oma suhtautuminen luontoon on positiivinen ja he kokevat tärkeäksi vahvistaa lastensa luontokokemuksia sekä luontosuhdetta. Perheluontokerho koetaan hyvänä tapana tarjota lapsille positiivisia luontokokemuksia sekä sen koetaan vahvistavan myös perheen yhteistä toimijuutta.

Kehittämiskohteina esille nousi mainonnan vähäisyys. Näkyvämpi ja laajempia mainontaa toisi lisää uusia perheitä Perheluontokerhoon sekä nykyiset jäsenet saattaisivat aktivoitua aiempaa enemmän retkille osallistumisessa. Luontokohdeista esitettiin myös vaihtoehtoisia tapoja helpottaa jokaisen perheen osallistumista retkille. Keskustassa sijaitsevat luontokohteet sekä kohteet, joihin julkisilla kulkuneuvoilla kulkeminen olisi helppoa, toisivat useammalle perheelle mahdollisuuksia osallistua retkelle.

Tutkimuksessa kerättyä tietoa voidaan käyttää jatkossa Perheluontokerhon toiminnan kehittämiseen. Tutkimustiedon avulla perheille voidaan kattavammin tarjota perheiden toiveita vastaavaa toimintaa.

Asiasanat: luonto, luontosuhde, kerho, perhe

Degree	Bachelor of Humanities
Author	Annukka Hämäläinen
Thesis title	Experience offered by the Family Nature Club for families
Commissioned by	Luonto-Liitto Ry
Time	2022
Pages	42 pages, 1 pages of appendices
Supervisor	Tommi Pantzar

ABSTRACT

Nature offers plenty of well-being effects that affect the mind and body. Nature is a place where everyone, regardless of their age, can experience feelings of success and are able to calm down listening to the sounds of nature.

This thesis deals with the Family Nature Club, which operates in co-operation between the Nature Association and the city of Lahti. The Family Nature Club organizes free trips for families to the Lahti region. The thesis examined the experiences offered by Family Nature Club from the perspective of parents. The research sample of the thesis was qualitative, and the data collection method was conducted in theme interview. There were four interviewees who were the members of the Family Nature Club who have participated in trips during the spring of 2022. Two of the interviews were conducted face-to-face and one interview was conducted remotely.

The views of the interviews about the experiences offered by the Family Nature Club were good. It is easy to come to the excursions and the excursions are carried out at a time suitable for families. The Family Nature Club has also offered families a communal way to get to know nature.

The interviewees also found the destinations of the trips to be pleasant. Each interviewee had discovered new destinations through the trips, which they could also visit on their own. The parents participating on the trips have a positive attitude towards nature and they feel it is important to strengthen their children's nature experiences and relationship with nature. The Family Nature Club is seen as an effective way to offer children positive nature experiences and also to strengthen the family's joint activity.

The lack of advertising came up as an area for development. More visible and wider advertising would bring more new families to the Family Nature Club, and current members might become more active in participating in excursions than before. Alternative ways to make it easier for every family to participate in excursions were also presented. Nature sites located in the center of Lahti and sites that are easy to get to by public transport would bring opportunities for more families without cars to take part of excursion.

The information collected in the research can be used in the future to develop the activities of the Family Nature club.

Keywords: nature, nature relationship, club, family

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	IHMINEN OSANA LUONTOA.....	7
2.1	Luonnon hyvinvointivaikutukset	7
2.2	Luontosuhteen kehittyminen	9
2.3	Ympäristökasvatus	11
2.4	Ihmisten kokema luonto.....	12
2.5	Tutkimuksia luontosuhteesta	14
3	LUONTO-LIITTO JA PERHELUONTOKERHO	16
3.1	Luonto-Liitto	16
3.2	Perheluontokerho	17
3.3	Omat näkökulmavalinnat	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	18
4.1	Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko.....	18
4.2	Tutkimuskysymykseni.....	19
4.3	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä	19
4.4	Aineiston keruuprosessi.....	20
4.5	Aineiston analyysi.....	22
5	TUTKIMUSTULOKSET	23
5.1	Omat lapsuuden luontokokemukset.....	23
5.2	Arvot & luontosuhde	24
5.3	Lapsen luontosuhteen tukeminen.....	25
5.4	Perheluontokerhon tarjoamat kokemukset	27
5.5	Perheluontokerhon tarjoama kannustus luontoon lähtemiselle.....	28
5.6	Retkien vapaamuotoisuus sekä retkikohteet	30
6	POHDINTA	32
6.1	Pohdinta	32
6.2	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	33

LÄHTEET.....35

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Keväällä 2020 tuttu maailma muuttui COVID-19:n muuttuessa maailmanlaajuisesti pandemiaksi ja kaikki tuttu sekä turvallinen oli poissa. Suomeenkin julistettiin poikkeusolot ja sen vuoksi kokoontumisia rajoitettiin sekä liiketilojen aukioloja rajoitettiin. Koronan myötä ihmiset joutuivat keksimään uusia tapoja viettää aikaansa, ja moni löysikin uudeksi toiminnaksi Suomen omat luontokohteet. Monille suomalaisille ilmeni luonnon elvyttävyyden koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen myötä. Ihmiset hakeutuivat luontoon ja kokivat merkityksellisenä luonnon rauhoittavan vaikutuksen. Luonnossa retkeiltiin, urheiltiin ja tehtiin kävelylenkkejä. (Cantell ym. 2020, 57.)

Liikkumisen malli muotoutuu lapsuudesta ja omilta vanhemmilta. Lapset oppivat vanhemmiltaan, kuinka luonnossa liikkuminen kuuluu arkeen vai kuuluuko ollenkaan. Koskaan ei ole liian myöhäistä aloittaa luonnossa liikkumista, vaikka se ei olisikaan perheelle luontevaa. Yhdessä jaetut uudet kokemukset sekä yhteinen harrastus vahvistaa perheen sisäistä hyvinvointia. Liikkuminen luonnossa on helppo tapa perheelle lisätä liikkumista sekä vahvistaa hyvinvointia. (Keisteri-Sipilä 2014, 15.)

Yle on tehnyt uutisen lahtelaisen neuvolan kokeilua lisätä ihmisten hyvinvointia yhdessä ympäristön hyvinvointiin. Kokeilu on ympäristöministerin rahoittama hanke. Ihmiset ovat aina olleet osana luontoa, mutta olemme keskittyneet irtautumaan luonnosta viimeisen parin sadan vuoden aikana hyvin vahvasti. Nykypäivänä kohtaamamme hyvinvointiin liittyvät ongelmat ovat muotoutuneet näistä asioista. (Rantanen 2020.)

Lapsen tutustumista ympäristöönsä tukee ympärillä oleva sosiaalinen ympäristö, joka muun muassa innostaa sekä tukee lapsen toimintaa. Retkien järjestäminen toistuvasti lähimetsiin tarjoaa mahdollisuuksia tutustua oman kotialueensa ulkopuoliseen ympäristöön. Lapsi saa kokemuksia eri aistiensa ja motorikan avulla. Ohjatut toiminnot luonnossa kuten havainnointiharjoitukset, voivat antaa uusia tapoja tutustua lähimetsäänsä yhdessä turvallisten aikuisten kanssa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 80.)

Lahden kaupunki tarjoaa yhtenä ympäristökasvatuksen toimintamuotona Luonto-Liiton ja Lahden kaupungin yhteistyössä järjestämät maksuttomat Perheluontokerhon retket, jotka pääsääntöisesti ovat suunnattu 3–6-vuotiaille ja heidän perheenjäsenilleen. Toiminnan tarkoituksena on mahdollistaa perheille osallistuminen luonnossa olemiselle ja sen tutkimiselle. Samalla perheet saavat tietoa itselleen lähellä olevista luontokohteista, jonne he eivät olisi välttämättä olisi omatoimisesti lähteneet.

Perheluontokerho sai minut pohtimaan millaisia kokemuksia retket antavat perheille ja voiko retket lisätä kiinnostusta luontoon lähtemiselle. Suomessa luontoon pääseminen on suhteellisen helppoa myös kaupungissa asuvien. Kaikista oman alueen luontokohteista ei tosin tiedetä tai kynnys uusien paikkojen metsästykselle on korkea. Ohjatut retket voivat tarjota mahdollisuuden tutustua omaan alueen luontoon sekä helpottaa jatkossa kohteisiin lähtemistä omatoimisesti perheen kesken.

Olen toiminut ohjaajana retkillä syksystä 2020. Korona vaikutti myös Perheluontokerhon toimintaa ja retkien toteutus oli ajoittain epävarmaa. Nyt kuitenkin olemme päässeet tarjoamaan perheille mahdollisuutta osallistua retkillemme. Tästä innostuneena päätin toteuttaa oma opinnäytetyöni Perheluontokerhosta. Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tietoa Perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista vanhempien näkökulmasta, mm. millaisia kokemuksia retket tarjoavat ja kannustavatko retket luontoon lähtemiselle. Vanhempien omat kokemukset luonnosta heijastuvat perheen yhteisiin luontokokemuksiin sekä luonnossa vietettyyn aikaan. Vanhempien luontosuhde vaikuttaa myös lasten luontosuhteen muotoutumiseen. Tämän takia päädyin tutkimaan perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista perheille vanhempien näkökulmasta, koska vanhemmat ovat merkittävässä roolissa retkille osallistumisen kannalta.

2 IHMINEN OSANA LUONTOA

2.1 Luonnon hyvinvointivaikutukset

Ihmisen geneettiseen perimään sekä kehitykseen luonto on ollut vahvasti vaikuttamassa ja ihmisen fysiologia, toiminta sekä aivot ovat sopeutuneet

luonnon ympäristöön. Ihmisen erilaiset vaistot ovat muotoutuneet luonnossa pärjäämiseen, kuten kokemaan ja tulkitsemaan luonnon ilmiöitä, luonnon vaa-roja tai sään vaihteluita. Henkiinjäämiseksi on pitänyt opetella luonnon lukutai-toja ja taitoja on haluttu siirtää sukupolvelta toiselle. (Arvonen 2014, 12.)

Luonto ei tarvitse ihmistä tullakseen toimeen, mutta ihminen tarvitsee luontoa. Me olemme vuorovaikutuksessa luonnon kanssa jatkuvasti. Luonto antaa meille monia raaka-aineita erilaisiin tarkoituksiin, ravinnon, ilman, jota hengi-tämme sekä veden, jota juomme. Liikkuminen luonnon ääressä laukaisee stressiä ja rentouttaa. Elimistön fysiologisiin toimintoihin on todettu luonnolla olevan elvyttäviä vaikutuksia, kuten verenpaineen aleneminen sekä sykkeen laskeminen. Vaikutuksia on havaittu myös mieleen, kuten keskittymiskyvyn paraneminen, mielen virkistyminen sekä jännittyneisyyden väheneminen. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 11.)

Luonto on vaikuttava tekijä hyvinvointimme kannalta ja luonnon moninaisuus rikastuttaa aistejamme. Luonto tarjoaa hyvinvointia edistämisen mahdollisuuksia mielenterveyden sekä fyysisen puolen hyvinvointiin. Lyhyetkin käynnit luonnon äärellä vaikuttavat ihmiseen positiivisella tavalla. (Mielenterveystalo s.a.)

Esteettiset elämykset, joita voidaan saada luonnosta, tarjoavat luonnossa liik-kujalle mielihyvää. Arjen paineet väistyvät ja mieliala kohoaa metsäpolulla kul-kiessa. Mitä enemmän luonnossa oleilee, sitä parempia vaikutuksia itsessään kokee. Aistiärsykkeet ovat rajoitetumpia kuin kaupungissa kulkiessa, jolloin mieli saa rauhoittua ja antaa itsensä virrata vapaana ilman jatkuvaa ärsyk-keestä johtuvaa keskeytystä. (Lyytinen & Reini 2018, 28–29.)

Ihmisen terveyteen vaikuttavat metsät, kaupunkipuistot sekä muunlainen vih-reä ympäristö voi vaikuttaa vielä jopa vuosikymmenien ajan. Ruotsalaistutki-mus lähes miljoonalle ihmiselle toi tuloksia, joiden mukaan vihreässä ympäris-tössä elävän lapsen riski sairastua mielen sairauksiin on pienempi kuin lap-silla, jotka ovat varttuneet rakennetussa ympäristössä. (Leppänen & Pajunen 2019, 16.)

Tyrväinen (2001) kuvaa, kuinka jokainen luontokokemus on yksilöllinen. Yhteys luontoon on merkittävä ja suomalaiset pitävät omaa yhteyttä luontoon tärkeänä, jolloin voidaan kokea hyvinvointia kohentavaa mielihyvää. Luontoelämys on hetki, jolloin luonnossa liikkuja voi kokea jotain yllättävää tai hetkelistä, mutta hetken tuoma kokemus on positiivisia tunteita herättävä tunne. Metsämaisemista haetaan erilaisia esteettisiä elämyksiä sekä hiljaisuutta. (Arvonen 2014, 29.)

2.2 Luontosuhteen kehittyminen

Käsitettä luontosuhde käytetään usein kuvaamaan lapsen suhdetta luonnonmukaiseen ympäristöön sekä luonnossa tapahtuviin ilmiöiden ymmärrykseen. Positiivista luontosuhdetta tukee ympäristöherkkyys sekä myönteiset ympäristökokemukset, jotka muotoutuvat esimerkiksi mielipaikkojen tuomien positiivisten elämysten myötä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 66–67.)

Richard Louv (2005) kuvailee, kuinka luontosuhteen muodostuminen lapsena on tärkeää. Muodostumaton luontosuhde johtuu lapsen olemattomista mahdollisuuksista saada kokemuksia luonnonmukaisesta ympäristöstä. Esille tuodaan huoli lasten luontosuhteen katkeamisesta. Tämä vaikuttaa lapsen moniin erilaisiin kehityksen muotoihin, kuten luovuuteen, itseluottamukseen sekä kykyyn kokonaisuuksien hallitsemisessa. Lapset tarvitsevat fyysistä kontaktia luontoon, jolloin lapsi voi saada itselleen positiivisia kokemuksia. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 70.)

Luonto toimii hyvänä paikkana lapselle oppia myös elämän kiertokulkua. Luonnossa voidaan ihmetellä ja surra kuollutta koppakuoriaista, mutta myös iloita erilaisista uusien elämien syntymisestä. Ympäristöstä keskustelemiselle perustana toimii hyvä luontosuhde, mutta hyvän luontosuhteen syntymiselle on merkittävää lähteä metsään lapsen kanssa. Suhteen luominen luonnon kanssa vaikuttaa ihmisen haluun olla osa luontoa sekä mahdollisesti myös suojella sitä. (Salomäki 2018.)

Luontosuhde muuttuu jatkuvasti elämän aikana. Lapsuudessa muodostettu luontosuhde ei aikuisena säily samanlaisena, vaikka lapsena saadut kokemukset vaikuttavat koko eliniän luontosuhteen rakentamiseen. Jokaisella

luontosuhde on erilainen ja tähän vaikuttavat myös ihmisten mahdollisuudet muodostaa oma luontosuhteensa. (Raatikainen 2021.)

Palmer ja Suggate (1996) kuvailevat lasten luontosuhdetta ja kuinka tärkeää lapsen on oppia luonnosta ja rakastaa luontoa, jotta hän voi huolehtia siitä. (Nicol 2020, 180). Kirjoituksessa tuodaan myös esille Louvin (2005) kirjan *Last Child in the Woods*, jossa Louv kuvailee lapsilla olevan niin sanottu luonnonvaje häiriö. Tällä kuvataan, kuinka lasten altistuminen luonnolle on vähentynyt ajan myötä, mikä aiheuttaa riskejä hyvinvoinnille sekä terveydelle. (Nicol 2020, 180.) Yhteiskunnalliset muutokset ovat heikentäneet luontosuhteitamme, ja tämä näkyy erityisesti nuorten ja lasten luontosuhteessa. Kaupunkien kasvaessa luontoon pääseminen vaikeutuu koska matkat luontoon pitenevät. Kaupungistumisesta huolimatta yhteys luontoon koetaan tärkeänä ja tämä näkyy esimerkiksi suomalaisten vapaa-ajan käytössä. (Mielenterveystalo s.a.)

Luontosuhteen kehittymiseksi tarvitaan luontokokemuksia, jotka ovat aitoja kokemuksia. Tavoite luontoretkillä ei ainoastaan ole esimerkiksi erilaisiin eliöihin tutustuminen, vaan yhtä tärkeänä hetkenä voidaan pitää myös vapaamuotoiset eväshetket nuotion äärellä. Retkellä tapahtuvat toiminnot, kuten motoristiset-, kognitiiviset- sekä affektiiviset toiminnot voivat vahvistaa nuoren myönteistä luontosuhdetta. (Saloranta 2010, 165–166.) Lapsuudessa tärkeäksi elämysten kiintopisteeksi muodostuu oma lähiympäristö ja siellä saadut kokemukset. Ympäristökokemuksia muokkaa lapsen toimiminen vanhempien tai muiden läheisten aikuisten kanssa toimiminen. Aikuisenakin voidaan muistaa elävästi tunteet, jotka ovat tulleet aikuisten kanssa luonnossa retkeillä. Nämä vaikuttavat siihen, millaiseksi lapsen luontosuhde muotoutuu. (Cantell ym. 2020,63.)

Erityisen tärkeäksi luontosuhteen muodostumiselle syntyy sosiaalisten suhteiden merkitys. Toisten ihmisten asenteet sekä toiminta luontoa kohtaan vaikuttavat luonnossa liikkumisen rinnalla yhtä merkityksellisesti. Vaikuttavia ihmisiä ovat oman vanhemmat, sisarukset, isovanhemmat ja kaverit. Myös harrastointi voidaan kokea tärkeäksi vaikuttajaksi. (Cantell ym. 2020, 60.)

Salminen (2018) tuo esille, millä tavoin luontosuhde on käsitetty luontosuhde-tutkimuksessa. Luontosuhteen perustana on esitetty useita erilaisia näkemyksiä. Tutkimuskohteeksi on usein määritelty yksilön kokema kuuluminen luontoon. Luontosuhde voi pohjautua esimerkiksi, kuinka yksilö kokee kuulumisensa luontoon, kuinka luontoympäristö on osana yksilön identiteettiä sekä yksilön luontoyhteyden emotionaalisesti. Luontosuhteet on tyypitelty tutkimuksessa näiden perusteella. (Suomalaisten luontosuhteet 2021, 19.)

2.3 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksen syntymisen ajankohta ajoittuu jo 1960-luvulle, jolloin huoli ympäristön tilasta heräsi yleisesti. Ihmisten ymmärryksen lisääminen tiedostamaan oman riippuvuutensa luonnosta on ympäristökasvatuksen tavoitteena. Tämän lisäksi ympäristökasvatuksen tarkoituksena on pyrkiä lisäämään asenteita ympäristömyönteisemmiksi. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 19–20.)

Palmerin puumalli toimii merkittävänä esimerkkinä ympäristökasvatuksen toiminnasta. Puumallissa puun juuret kiinnittyvät elämäkokemusten merkittävyyden ympärille. Ympäristökasvatuksessa on huomioitava kolmen elementin osallisuus keskenään, jotka muodostavat yhdessä laadukkaan ympäristökasvatuksen. Nämä elementit ovat oppiminen ympäristöstä, toimiminen ympäristössä sekä oppiminen ympäristössä. (Cantell ym. 2020, 147–119.) Palmerin puumallin kuvataan toimivan näiden kolmen elementin voimin, mutta yksikään näistä ei voi yksistään tarjota laadukasta ympäristökasvatusta. Ympäristökemukset yhdessä ympäristötietoisuuden sekä ympäristöeettisten kysymysten pohtiminen yhdessä kehittävät parempaa ympäristövastuullisuutta. Palmer korostaa ympäristökasvatuksessa olevan tärkeää huomioida myös jokaisen oppijan sosiaaliset taidot ja oppija yhteisöllinen osallistuminen. Ympäristökasvatuksessa on otettava huomioon oppijan kehitysvaihe, merkittävät elämäkokemukset sekä oppija aiempi tieto. (Cantell & Koskinen 2004, 69.)

Ongelmaa ympäristökasvatuksen vaikuttavuuteen on lähestytty tutkimalla ympäristöasioita huomioivia ihmisiä sekä ympäristövastuullisesti käyttäytyviin ihmisiin. Tutkimuksissa on etsitty ympäristövastuullisesti käyttäytyvillä ihmisillä olevia yhteisiä piirteitä. Tutkimusten perusteella yhteisiksi piirteiksi nousivat

ympäristöystävälliset arvot, myönteinen luontosuhde, tieto ympäristöasioista sekä ympäristöherkkyys. (Saloranta 2010, 164.) Ympäristökasvatuksen perustana toimii ympäristöherkkyys, jonka löytäminen ja ylläpitäminen tukevat ympäristökasvatustoimintaa. Yksilön kokiessa olevansa osa ympäristöä ja kokevansa ympärillä olevan todellisuuden kaikkien aistiensa kautta, voidaan tällöin alkaa syventämään hänen ympäristösuhdettaan. (Nordström 2004, 116.)

Ympäristökasvattajan näkökulmasta erityisen tärkeänä kasvattaja pitää itse koettuja elämyksiä ja aistikokemuksia. Tämä tarkoittaa luonnon materiaalien tunnustelua käsin, kuunnella erilaisia ääniä, kuten linnunlaulua ja tuntea erilaisia tuoksujia. Ympäristökasvattajan mielestä on vaikeaa kasvaa täysipainoiseksi yksilöksi, joka välittää ympäristöstään sekä kokee luonnon kanssa tunnesidettä, jos ei koe kosketusta elävään luontoon. (Polvinen ym. 2012, 56.)

Ympäristökasvatus- ja luontokasvatus -termit voivat aiheuttaa ajoittain sekaannusta. Määritelmä näille ei ole yksiselitteinen, mutta ympäristökasvatus nähdään osana laajempaa kokonaisuutta. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös ohjaus kestävämpään elämäntapaan sekä vastuulliseen kulutukseen. Luontokasvatus taas nähdään tunnesiteen luomisena luontoon sekä luonnontietouden lisäämistä. Omakohtaisten kokemusten kautta, kuten elämysten, havainnointien sekä oivaltamisien kautta voidaan synnyttää omakohtainen suhde luontoon. Luontokasvatus ei toimi erillisenä kasvatukseen liittyvänä oppiaineena tai osa-alueena, vaan sitä voidaan pitää ympäristökasvatuksen alakäsitteenä. (Tuomaala & Myyryläinen 2002, 10.)

2.4 Ihmisten kokema luonto

Luonnolla tarkoitetaan yleisesti asiaa, jonka ihminen voi havainnoida ympärillään olevassa maisemassa. Tällöin luonnon käsitteeseen kuuluu luonnonvarainen ympäristö, joka on rakennettu tai rakentamaton. Luonto voidaan käsitellä luonnonvaraista tai rakennettua maisemaa, jonka ihminen mieltää maisemaan luonnoksi. (Ympäristö ja luonto s.a.)

On pidetty itsestäänselvytenä suomalaisten läheistä suhdetta luonnon kanssa, vaikkakin suomalaisista suurin osa nykypäivänä asuukin kaupungissa. Kaupunkien ollessa yhä useamman ihmisen arkiympäristöä, onkin

alettu tutkimaan, kuinka nykytilanteessa ihminen kokee oman metsäsuh- teensa ja kuinka samanlainen fyysinen ympäristö voi merkitä ihmisille erilaisia asioita. (Cantell ym. 2020, 55).

Elämys on asia, jonka avulla voidaan saada ihmisessä esiin erilaisia tunte- muksia. Elämys voi olla yhtä lailla positiivinen kuin negatiivinenkin, mutta posi- tiivinen elämys vahvistaa ihmisen kokemusta sekä ajatusta elämyksen toteu- tuksen kohteesta. Esimerkiksi positiiviset elämykset luonnossa voivat vahvis- taa ihmisen luontosuhdetta sekä ympäristöherkkyyttä. Mielen sisäinen men- taalinen toiminta aktivoituu, kun koetaan asioita elämyksellisesti. Tämän ta- pahtuessa ihminen motivoituu tarkastelemaan sekä määrittelemään itsensä ja suhteensa toisiin sekä maailmaan uudelleen. (Karppinen & Latomaa 2015, 70.) Taka-Aho (2005) tuo esiin, kuinka suomalaiset pitävät ja arvostavat luon- toa osana arkista elinympäristöä. (Arvonen 2014, 29).

Lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita ympäristöstään ja ovat kiinnostuneita tutkimaan luontoa sekä erilaisia ympäristöjä. Luontainen kiinnostus kuitenkin hiipuu, jos lapsi ei saa vanhemmiltaan ohjausta tai kannustusta asiaan. Lap- sena metsässä kulkeminen sekä luontoon pääseminen ohjaa ihmisen oppia luontoon lähtemiselle aikuisuudessa. Lapselle olisi tarjottava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kokemus luontoon lähtemisen mahdollisuudelle sekä sen kannattavuudelle. (Polvinen ym. 2012, 9.)

Suhteen luomiseen luontoelämys tuottaa tyydytyksen ihmisen perusvietteihin. Luonto täyttää tarpeita turvallisuuden, hoivaamisen, eloonjäämisen, selviämi- sen ja sosiaalisen saralla, joka saa luonnossa liikkuvan haluamaan huolehti- maan luonnon säilymisestä. Ihmisen tunne luonnon kanssa olevasta sopu- soinnusta tuottaa kokemusta hyväksytyksi tulemisesta ja turvallisuuden tun- teesta. (Arvonen 2014, 30.)

Metsä on paikka, johon suunnataan, kun masentaa tai jonkin asian ottaessa päähän. Tällöin metsään mennään rauhoittumaan ja takaisin tullaan mielenti- lassa, joka on huomattavasti tasaisempi ja rauhallisempi. Näin suomalainen mentaliteetti mieltää metsän ja metsä onkin ollut satoja vuosia suomalaisia rau- hoittava paikka. Luonnossa liikkuminen kuitenkin muuttuu eikä osa aikuisista liiku luonnossa juuri ollenkaan. Tällöin myöskään luonnossa liikkumisen

perimätieto ei enää siirry sukupolvelta toiselle (Lyytinen & Reini 2018, 16.) Tarkastellessa suomalaisten juuria, monet juuret löytyvät maaseudulta. Lasten juurruttamista ympäristöönsä tapahtui kotiseutukasvatuksen avulla, jolloin myös lapsia kannustettiin arvostamaan omaa ympäristöään. Ajateltiin, että yksilön vahva kotiseutuidentiteetti voisi myös kannustaa yksilöitä kiinnostumaan laajemmistakin alueista. Teollistumisen aikana 1960–70-luvulla suomalaisten ympäristösuhde muuttui laajan muuttoliikenteen myötä maaseuduilta kaupungeihin. Nykyisin suomalaisista suurin osa asuu kaupungeissa. (Cantell 2020, 54–55.)

Metsäkylvyllä kuvataan tietoista kävelyä metsässä, jossa tarkoituksena on käyttää kaikkia aistejaan sekä metsää koetaan ja eletään kaikilla mahdollisilla tavoilla. Aisteja käyttäen nautitaan veden äänistä, kauniista maisemista ja erilaisista tuoksuista. Metsäkylvyssä kylvetään vihreydessä. Kokemusten metsässä ei tarvitse olla monituntisia, jotka sisältävät jaksamis- ja kestävyyskoetelemuksia, vaan myös pienet hengähdystauot metsässä toimivat hyvinvointia edistävänä (Lyytinen & Reini 2018, 33–35.)

2.5 Tutkimuksia luontosuhteesta

Haverinen ym. (2021) ovat julkaisseet Sitran ihminen osana elon kirjoa muistion, jossa käsitellään luontosuhteita, luontokäsityksiä sekä sivistystä kestävyyskriisin aikakaudella. Muistio perehtyy tarkastelemaan sisältöä luontokäsitysten ja luontosuhteiden sisältä, sekä näiden muutosten mahdollisista vaikutuksista länsimaisen sivistysihanteemme kannalta keskellä kestävyyskriisiä. Muistion tarkoitus on koota yhteen ajankohtaista keskustelua luontokäsityksiä, luontosuhteita ja sivistystä, joita eri tieteenaloilla käydään. (Haverinen ym. 2021, 6.) Voimme todeta nykyisen tutkimustiedon valossa ihmisen olevan osa luontoa ja myös riippuvainen luonnon järjestelmästä. Siitä huolimatta yksilöt sekä yhteiskunnat toimivat tavoilla, joiden vuoksi luonnon hyvinvoinnille aiheutuu hyvin negatiivisia muutoksia. Kuitenkin koko ajan kasvava ymmärryksemme vaikutuksistamme elonkirjoon muuttaa luontosuhteitamme sekä luonnon kokemuksiamme. Ymmärryksen lisääntyessä luontoympäristöjen kunnioittaminen ja luonnon moninaisuuden tukeminen korostuu. Luontoa on monenlaista ja se on kaikkialla. Jokainen voi rakentaa suhdettaan erilaisin tavoin tai erilaisista lähtökohdista riippumatta läpi elämän. (Haverinen ym. 2021, 6–7.)

Suomalaisten luontosuhteet (2021) on Sitran toteuttama kyselytutkimus, jonka tarkoitus on perehtyä suomalaisten eri tavoin koettuihin luontosuhteisiin. Tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää paremmin suomalaisten erilaisia luontosuhteita, jotta voidaan löytää laajasti hyväksyttäviä ratkaisuja luontokatoon. (Suomalaisten luontosuhteet 2021, 3). Keskeisiä tuloksia kyselytutkimuksessa nousi esille, että suomalaisista ylivoimaisesti valtaosa kokee luonnon tärkeänä tai ainakin melko tärkeänä osana omaa elämäänsä ja arkeaan. Etupäässä luonnosta suomalaiset kokevat aineetonta hyvinvointia. Näitä ovat esimerkiksi arjen kuormituksesta palautuminen, rauhoittuminen ja virkistäytyminen. Luontosuhde kuvattiin moninaisena, kuten luontokuvien katseluna tai luonnontietouden lisäämisenä. Suurin osa suomalaisista myös kokee luontokadon pysäyttämisen kuuluvan jokaiselle meistä. (Suomalaisten luontosuhteet 2021, 4.)

Korven (2018) kandidaatintutkielmassa on tutkittu ympäristökasvatusta luontosuhteen kokemusten rakentajana. Tutkielmassa Korpi on toteuttanut teoreettisen tutkimuksen tutkimuskirjallisuuteen perustuen. Tutkielman tavoitteena on tarkastella kokemuksellisuutta luontosuhteessa ja sen yhteyttä ympäristökasvatukseen olemassa olevan tutkimuksen sekä kirjallisuuden pohjalta. (Korpi 2018, 3.) Korpi on erotellut tutkielmassaan kokemukset luontosuhteen lähtökohtana sekä ympäristökasvatus ja kokemuksellinen luontosuhde. Tutkielmassa johtopäätöksenä esille nousi luontosuhteen syntymiseen vaikuttavan kokemuksellisuus, joka toimii monilla ulottuvuuksilla ja jokaisella ulottuvuudella vaikuttaa luontosuhteen syntymiseen. Luontosuhteen kognitiivista ulottuvuutta vahvistaa ympäristökasvatuksessa saatu tieto ja kokemus. (Korpi 2018, 30.)

Leinonen & Pitkänen (2020) pro gradu -tutkielmassaan tarkastelevat lasten luontosuhdetta ja ympäristökäyttäytymistään luokanopettajien näkemysten kannalta. Näkemyksissä esiintyi lasten arvojen ja aktiivisen toimijuuden merkitys ympäristökäyttäytymiseen sekä luontosuhteeseen. Edellytyksenä vastuulliselle ympäristökäyttäytymiselle sekä luontosuhteen rakentumiselle pidettiin tärkeänä luontoon menemistä. (Leinonen & Pitkänen 2020, 2.) Totutut tavat, asenteet ja luontoarvot, jotka lapset omaavat, nähtiin yhtenevinä lasten vanhempien kanssa. Opettajien näkemysten mukaan ympäristökäyttäytyminen rakentuu arjen tilanteissa kokemusten kautta, jolloin voidaan päätellä lasten

mallioppivan omien vanhempiansa elämän aikana opittuja luontoon liittyviä asenteita ja arvoja. Näin ollen opettajia merkittävämmässä roolissa on kodin rooli arvokasvatuksen näkökulmasta. (Leinonen & Pitkänen 2020, 79.)

3 LUONTO-LIIITTO JA PERHELUONTOKERHO

3.1 Luonto-Liitto

Luonto-Liitto toimii Suomen luonnonsuojeluliiton nuorisojärjestönä, joka on merkittävässä osassa nuorten ja lasten luontoharrastusta. Järjestö mahdollistaa ympäristökasvatuksellista toimintaa monilla erilaisilla toimintamuodoilla luontoleireistä, -kerhoihin. Luonto-Liiton tarkoitus on tarjota konkreettisia luontokokemuksia, mahdollisuuksia ympäristöpoliittiseen vaikuttamiseen sekä antaa runsaasti tietoa lapsille ja nuorille. (Luonto-Liitto s.a.)

Luonto-Liitto on lasten ja nuorten luonnonharrastus- ympäristönsuojelujärjestö, joka on perustettu vuonna 1943. Luonto-Liitto toimii Suomessa ainoana kyseisen toiminnan järjestönä ja se kerää yhteen lapset, jotka ovat kiinnostuneita ympäristövaikuttamisesta ja luonnosta. (Luonto-Liitto s.a.)

Luonto-Liitolla on monia erilaisia toimintamuotoja, joita ovat luontoleirit, luontoretket, tapaamiset, kokoontumiset, kouluvierailut, koulutukset, mielenosoitukset sekä luontokerhot. Näiden lisäksi Luonto-Liitto tarjoaa moninaisia keinoja luontoon kannustamisessa sekä luonnon ja ympäristön tiedon tarjoamisessa. Esimerkkinä toimii Luonto-Liiton verkkosivuilta löytyvä Pihka-luonnonharrastusmerkki, joka toimii apuvälineenä kaikille luonnosta kiinnostuneille. Pihka-luonnonharrastusmerkki koostuu itseään kiinnostavista tehtävistä, joiden avulla voi kiinnostavalla tavalla aloittaa luontoharrastuksen tai vahvistaa omaa kiinnostustaan. (Luonto-Liitto s.a.)

Luonto-Liiton toiminnan tarkoituksena on luoda mahdollisuuksia ympäristöpoliittiseen vaikuttamiseen sekä tarjota mahdollisuuksia elämyksiin, toimintaa sekä tiedon saamiseen. Toiminta on tarkoitettu 0–29-vuotiaille ja pienten lasten toiminta keskittyy suuntautumaan varhaiskasvatukseen sekä toimintoina perheille. Luonto-Liitolla toimii kaksi alueyhdistystä ja kahdeksan piirijärjestöä, jotka koordinoivat paikallista toimintaa. Kokonaisuudessaan toimintaa on Suomen jokaisella maakunnan alueella. Luonto-Liitolla toimii aktiivisia

toimintaryhmiä, joita ovat metsäryhmä, ilmastoryhmä, susiryhmä, Itämeriryhmä, virtavesiryhmä ja lisäksi ympäristökasvatus- ja luonnonharrastusjato. Suomeen muualta muuttaneille Luonto-Liitto tarjoaa englanninkielisen ryhmän, joka on Nature Lovers Group. (Luonto-Liitto s.a.)

Arvot, visio ja missio määrittelevät Luonto-Liiton toimintaa ja ne ovat määritelty Luonto-Liiton sivuilla. Visiona on kerätä kaikki nuoret ja lapset toimimaan yhdessä kiinnostuksena luonto ja ympäristövaikuttaminen. Tavoite tälle on yhteiskunta, joka toimii luonnon kanssa tasapainossa kunnioittaen luontoa. Missiona määritellään Luonto-Liiton toimivan nuorten ja lasten äänenä puhuessa luonnon puolesta. Arvoja on neljä kappaletta, jotka ovat myötätuntoisuus, viisaus, sinnikkyys, rohkeus ja pelottomuus. (Luonto-Liitto s.a.)

3.2 Perheluontokerho

Perheluontokerho on Luonto-Liiton ja Lahden kaupungin yhteistyössä toimiva matalan kynnyksen toiminta Lahden alueen perheille. Retket ovat ilmaisia ja retkikohteina toimivat mahdollisimman laajasti erilaiset ulkoilukohteet Lahden seudun alueille. (Ympäristökasvatustarjoajat alueella s.a.)

Retkiä on toteutettu vuodesta 2016 lähtien ja retkien tarkoitus on tutustuttaa lapsia ja heidän perheitään kaupunkimme luontoon erilaisten leikkien sekä tutkimuskohteiden avulla. Retkillä kuljetaan maaston mukaan 1–3 kilometrin matka, jonka aikana pidetään myös yhteinen eväshetki. Eväshetki on retkien suosituimpia asioita lasten keskuudessa. Pääsääntönä retkillä on edetä lasten jaksamisen ehdoilla. Perheluontoretkestä ilmoitetaan Lahden Perheluontokerhon omilla Facebook-sivuilla sekä menoinfon sivuilla. (Ympäristökasvatustarjoajat alueella s.a.)

Karvinen ja Mustonen (2001) tuovat esille ohjattujen luontoretkien olevan merkittävässä asemassa ympäristökasvatusmenetelmien joukossa, koska retkien avulla voidaan luoda luonnon kanssa lähikontakti. Luontoretkillä voidaan toteuttaa erilaisia menetelmiä, kuten aistiradan kulkeminen silmät sidottuina luontoa tunnustellen, luonnon omien aarteiden etsiminen tai vaikkapa rakentaa linnunpesiä. Tavoite ohjatuilla luontoretkillä on luoda yhteenkuuluvuutta luonnon kanssa, luonnon huomaaminen, kokemus elämyksestä ja elämän

ymmärtäminen sekä kunnioittaminen. (Nordström 2004, 123.) Myös Cornell (1979) kuvailee, kuinka luontoretkeily erilaisissa ympäristöissä voi tuoda uudenlaisia näkökulmia ympäristöön. Ympäristönä voi toimia rakentamaton tai rakennettu ympäristö, johon voidaan mennä kaikenlaisessa säässä ja jokaisena vuodenaikana. Luontoretki voi toimia jopa takapihalla mikromaailmana, jolloin osallistujat merkitsevät kiinnostavat kohteet ja tämän jälkeen he voivat tutkia kohteet luuppien avulla ryömimällä. (Nordström 2004, 123.)

3.3 Omat näkökulmavalinnat

Jokainen mieltää luonnon omanlaisekseen sekä kokee luonnon tarjoamat kokemukset omanlaisenaan. Vanhempien ajatusmaailma luonnossa liikkumiselle vaikuttaa yleisesti hyvin paljon koko perheen toiminnalle. Lasten toiminta luonnossa sekä luonnosta kiinnostuminen muovautuu vanhempien kautta ja tämä vaikuttaa lapsen muotoutuvaan luontosuhteeseen. Harrastukset, päiväkodit sekä koulut tarjoavat lapsille luontokokemuksia sekä ympäristökasvatusta. Tätä kautta jokainen lapsi saa tietoutta sekä ymmärrystä ympäristöstään ja pääsee kosketuksiin luonnossa toimimiseen. Kuitenkin merkittävässä roolissa ovat vanhemmat, jotka näyttävät suunnan lapsen elämässä.

Opinnäytetyössäni minua kiinnostaa vanhempien näkemykset Perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista. Näkökulmani tarkastelee perheluontokerhojen tarjoamia kokemuksia vanhempien näkökulmasta heidän lapsilleen ja perheille.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen kohde ja kohdejoukko

Tutkimukseni kohteena on perheluontokerhon tarjoamat kokemukset vanhempien näkökulmasta. Kohderyhmäksi tutkimukselleni valikoitui perheluontoretkille osallistuvien perheiden vanhemmat, koska vanhempien omat kokemukset luonnosta sekä omasta luontosuhteestaan määrittelevät, kuinka lapset saavat kokemuksia luonnosta ja millaisia kokemuksia he saavat. Vanhemmat ovat myös isossa roolissa perheluontokerhojen retkille osallistumisesta.

Tutkimuksen kannalta on myös kiinnostavaa tutkia, kuinka vanhemmat kokevat perheluontokerhon tarjoamat retket sekä millaiset asiat retkien tarjoamat kokemukset he kokevat tärkeäksi lapsilleen. Näihin teemoihin perehtymällä voin saada tutkittavaan aiheeseeni uusia näkökulmia sekä löytää uusia tapoja tarjota mielenkiintoisia kokemuksia perheluontokerhon retkille.

4.2 Tutkimuskysymykseni

Haastattelun tarkoitus on kerätä aineistoa, jonka pohjalta voidaan tehdä tutkittavaa ilmiötä koskevia päätelmiä luotettavasti. Päätös millaisia päätelmiä aineistoista tehdään, on tutkijan päätettävä suunnitteluvaiheessa, jotta tutkimuksen päälinjat sekä keskeiset ratkaisut hahmotetaan tutkimuksessa. (Hirsijärvi & Hurme 2022, 65–66.)

Oma tutkimuskysymykseni on: Millaisia kokemuksia perheluontokerho tarjoaa perheille vanhempien näkökulmasta?

Kiinnostukseni aiheeseen sekä tutkimuskysymykseeni antaa monipuolisuutta aineiston analyysiin. Olen toiminut perheluontokerhojen ohjaajana, joten vanhemmilta subjektiivisten näkemysten kerääminen on tärkeää työn tilaajalle Luonto-Liitolle, kuin myös itselleni perheluontokerhojen ohjaajana.

Tutkimustehtävän tarkoitus on johdattaa tarkastelemaan ilmiötä osana kontekstia, osana historiallista jatkumoa tai suhteina. Hyvä tutkimustehtävä keskittyy tutkimuskohteen olennaiseen sisältöön, mutta myös pyrkii avaamaan reittejä tutkimuskohteen ulkopuolelle. (Syrjäläinen ym. 2007, 114.)

4.3 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan syvempää tutkimusta, joissa aineistoa kerätään aineistoa mahdollisimman monenlaista tarkastelua varten. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija haastattelee tutkittavia ja osallistuu toimintaan tehdäkseen havainnoiteja dokumentoitavista tilanteista. Kvalitatiivinen aineisto toimii palana tutkittua aihetta valitusta näkökulmasta. (Alasuutari 1999, 84–87.)

Laadullinen tutkimus soveltuu tutkimukseeni, koska tarkoitukseni on kartoittaa tietoa aiheesta, jossa halutaan päästä perehtymään syventävämmiin perheluontoretkille osallistuvien vanhempien kokemuksiin perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista retkistä lapsilleen. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 98) kuvailevat, kuinka laadullisessa tutkimuksessa pyrkimys ei ole tilastolliset yleistyksiset. Sen sijaan pyrkimys laadullisessa tutkimuksessa on mm. ymmärtää tiettyä toimintaa, kuvata tapahtumaa tai ilmiötä, tai tarjota mielekäs teoreettinen tulkinta ilmiölle. Suhteellisen tärkeää on, että laadullisessa tutkimuksessa tutkittavilla olisi mahdollisimman paljon tietoa ja kokemusta tutkittavasta ilmiöstä, josta heiltä kerätään tietoa. Tämän vuoksi tiedonantajien olisi oltava harkittuja sekä sopivia tarkoitukseen. He eivät voi olla sattumalta valittuja.

Aineistoin hankkimisen tapoja kuten teemahaastatteluja tarkastellaan usein erilaisina menetelminä. Näiden tarkoitus on saada tietoa tutkimuskohteista, joiden luotettavuutta on haastattelu tilanteissa otettava huomioon. Haastattelua voidaan tarkastella useasta erilaisesta näkökulmasta sekä aineistoa voidaan analysoida monella erilaisella tavalla. (Alasuutari 1999, 142.) Tyypillistä teemahaastattelussa on, että haastattelun teemat eli kysymysten aihepiirit ovat tiedossa, mutta tarkka järjestys sekä muoto kysymyksille puuttuvat. Haastateltavan olisi hyvä varautua haasteltavien erilaisuuteen ja tämän vuoksi järkevää olisi toteuttaa koehaastatteluita ennen varsinaisia haastatteluja. Haastattelujen käytännölliseen toteuttamiseen liittyy monia muitakin tekijöitä, kuten sopiminen haastattelusta, keskustelun avaukset sekä dialogian ja kysymysten ohjailu. (Hirsjärvi ym. 2014, 208.)

Teemahaastattelut eroavat muista haastatteluista siten, ettei tarkoituksena ole keskittyä haastateltavien yhteisiin kokemuksiin. Teemahaastattelujen oletuksena toimii ajatus, jossa jokaisen yksilön tunteita, uskomuksia, kokemuksia sekä ajatuksia voidaan tutkia käsiteltävien teemojen sisällä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.)

4.4 Aineiston keruuprosessi

Aineistonkeruuprosessin aloitin laatimalla teemahaastattelurungon (liite 1). Haastattelurungon laatiminen koostui yhdestä teema-alueesta ja taustakysymyksistä, joiden tarkoitus oli kartoittaa tutkimuksen kokonaisuutta.

Ensimmäisessä taustakyselyssä perehdyin vanhemman luontosuhteen kehittymiseen ja millaiset kokemukset ovat muokanneet vanhemman luontosuhdetta. Toisessa taustakyselyssä perehdyin lapsen luontosuhteen tukemiseen sekä millaisia asioita vanhemmat kokevat tärkeäksi lapsen luontokokemusten vahvistamisessa. Varsinaisessa teemassa perehdyin perheluontokerhon tarjoamiin kokemuksiin, millaisena vanhemmat kokevat kerhon tarjoamat retket, millaisia toiveita heillä voi olla retkiin liittyen, kuinka retket ovat tarjonneet perheille kannustusta luontoon lähtemiselle. Teemojen tarkoituksena oli kartoittaa perheluontokerhojen tarjoamien kokemusten lisäksi, kuinka kerhoon osallistuvat vanhemmat kokevat luonnon ja millaisia asioita he kokevat tärkeäksi lapsilleen.

Toteutukseni perustui haastatteluihin, jotka toteutin retkille osallistuvien perheiden kanssa. Kevään retkien aikana osa perheistä osallistui retkille useamman kuin yhden kerran ja tätä kautta minulle valikoitui kolme perhettä, joita päätin lähteä haastattelemaan. Sovin jokaisen kanssa retken aikana haastattelusta ja palasin vielä myöhemmin asiaan, jolloin sovimme jokaiselle sopivan ajan ja tavan haastattelulle. Haastatteluja toteutin kolme, joista yksi oli parihaastattelu. Hirsijärvi ja Hurme (2000, 61) tuovat esille parihaastattelun toimivan yhtenä ryhmähaastattelun alalajina. Parihaastattelua voidaan käyttää esimerkiksi haastattellessa avioparia heitä molempia koskevassa asiassa.

Haastattelut toteutin haastateltavien toiveiden mukaisesti. Yhden haastattelun toteutin etäyhteyden kautta ja loput lähitapaamisena. Haastattelut äänitin puhelimella, joten haastatteluun käytetyt tilat olivat rauhallisia ja hiljaisia. Tällöin aineiston keräämiseen ei syntynyt häiriötekijöitä, eikä aineiston läpi käyminen ollut haasteellista äänitteiden huonon laadun vuoksi.

Teemahaastattelut toimivat oleellisessa osassa ajattellessani tutkimustani, koska tarkoituksena oli syventyä jokaisen yksilön yksilöllisiin kokemuksiin sekä ajatuksiin. Haastattelut noudattivat haastattelurunkoa, mutta pyrin tarttumaan myös haastateltavien muihin kertomiin asioihin. Haastattelut pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman keskustelumuoitoisina, jotta vanhemmat toivat mahdollisimman laaja-alaisesti omia näkemyksiään sekä ajatuksiaan esille haastattelun aikana. Haastattelujen kestot vaihtelivat tunnista puoleentoista tuntiin, joka kertoi vanhempien kiinnostuksesta teemoja kohtaan.

4.5 Aineiston analyysi

Aineiston analysointimenetelmänä käytin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi toimii perusanalyysimenetelmänä, jota voidaan käyttää jokaisessa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Yksittäisen metodin lisäksi sisällönanalyysia voidaan pitää myös teoreettisesti väljänä viitekehystenä, jolloin erilaisiin analysointikonaisuuksiin voidaan liittää sisällönanalyysi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103.)

Aineistolähtöisessä analyysissä pyrkimys on luoda teoreettinen kokonaisuus tutkimusaineistosta. Analyysissä analyysiyksiköt valitaan tehtävänasettelun ja tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti aineistosta. Avainasemassa on ajatus siitä, ettei etukäteen ole harkittuja ja sovittuja analyysiyksiköitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108.) Oman tutkimukseni toteutin sisällönanalyysin soveltaen aineistolähtöistä näkökulmaa, koska oman tutkimukseni taustalla ei toimi ohjaava teoreettinen näkökulma.

Teemoittelu painottuu siihen, kuinka kustakin teemasta on sanottu. Tarkoituksena on ryhmitellä ja pilkkoa aineistoa erilaisten aihepiirien mukaisesti. Tällä tavoin aineistoista pystytään vertailemaan tiettyjen teemojen esiintymistä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105.) Sisällönanalyysissäni kuuntelin haastatteluni nauhalta ja kirjoitin haastattelut auki sana sanalta tekstimuotoon, eli litteroin haastattelut. Pyrin jättämään litteroidusta aineistosta pois ylimääräiset toistot. Tekstiä syntyi kokonaisuudessaan noin 20 sivua. Litteroinnin jälkeen teemoittelin kirjoitetun aineiston, jolloin etsin samankaltaisuuksia aineistosta ja yhdistelin teemat suuremmiksi yhtenäisiksi teemoiksi.

Teemahaastattelussa esitetyt kysymykset haastateltaville oli jokaiselle samat, joten aineistojen muuttaminen teemoiksi sekä haastateltavien samankaltaisuuksien etsiminen oli suhteellisen helppoa. Haasteena ajoittain nousi esille vastausten hyppiminen teemoista toiseen, jolloin aineiston kokoaminen vaati useamman kerran toistamista sekä jokaisen teeman kohdalla haastattelun uudelleen läpi käymistä litteroinnin aikana.

Suurimmiksi teemoiksi nousi omat lapsuuden luontokokemukset, arvot & luontosuhde, lapsen luontosuhteen tukeminen, Perheluontokerhon tarjoamat

kokemukset, Perheluontokerhon tarjoama kannustus luontoon lähtemiselle, retkien vapaamuotoisuus ja retkikohteet sekä lasten ajatuksia retkestä. Teemat muodostuivat haastatteluista kerättyjen sisältöjen perusteella. Perheluontokerhon tarjoamien kokemusten lisäksi mielestäni tärkeää oli myös perehtyä retkille osallistuvien vanhempien kokemuksiin luonnosta, koska vanhempien suhde luontoon vaikuttaa perheen osallistumiseen retkille.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Omat lapsuuden luontokokemukset

Haastateltavien omat kokemukset luonnosta olivat vaihtelevia. Jokaisen lapsuudessa luonto on ollut läsnä, mutta eroja kokemuksissa oli inhosta iloon. Haastateltavat kokivat luonnon olevan osa arkea, joka näyttäytyi arjen erilaisissa muodoissa ilman sitä suuremmin ajattelematta.

Lapsuudessa kokemukset olivat vaihtelevia, eivätkä täysin positiivisia. Lapsuudessa ei varsinaisesti into puraissut silloin. Nuoruudessa ja teini-iässä luontosuhde oli vähän heikko jopa. Tuli oltua kaupunkiolosuhteista. 17-vuotiaana innostuttiin kavereiden kanssa muovikuulasodasta ja siinä oli leirejä, jossa menttiin metsään. Se harrastus vei lähemmäs metsää takaisinpäin. Harrastus loppui, mutta retkeily jäi.

Tosi ihania. Kun äiti oli töissä, niin isä vei meidät metsään. Se teki meille luolaan pedit ja havupedillä oltiin. Sitten makuupusseissa nukuttiin luolassa ja isä kerto meille eläintarinoita. Meiän isä oli tosi luonnonläheinen. Jälkeenpäin ajatellen kuinka pienellä tulee toimeen, lapsena se on suurta ja mahtavaa.

Muistan oikeastaan vaan ne mökkijutut, semmoset niinku siellä mettässä kulkemiset ja just kaikki marjojen syömiset. Semmonen tietty tunne, ettei koskaan pelänny. Tavallaan siitä on kasvanu sellanen luonnollinen suhde luontoon. Ja muistan telttareissut, mutta nekin on tietty ollu leirintäalueella, ettei metässä.

Mä oon kasvanu metässä, ni se on ollu osa normaalia arkea. On ollu paljon hyviä muistoja ja jänniä tilanteita. Paljon kivoja tulistelu muistoja, jossain keväthangella hiljennetty perheen kanssa.

Haastateltavat kokivat omien kokemustensa vaikuttavan omaan suhtautumiseen luontoa kohtaan niin, että luonto koetaan normaalina asiana. Yhdellä haastateltavista nousi selkeästi esille, kuinka oma suhtautuminen luontoon on ollut vahvana lapsuudesta asti, kun taas toisilla se on vahvistunut aikuisiällä.

Varmaan siinä oli lapsena semmosta kun ei ollut ymmärrystä luonnosta eikä vanhemmilta tullut sellasta positiivista luontokuvaa. Se oli silloin sellasta, että mentiin mettään ja se oli pakko mennä mettään. Mentiin mustikkaan ja sitte tuli hirvikärpäsiä ja muita. Se oli silloin pakko ja sitä ei lapsi ihan samalla tavalla ymmärrä, että tää on nyt ihan kökköä.

Kyl se on vaikuttanu. Mulla se on vaikuttanu niin, et mä rakastan edelleen luontoa, mä rauhotun siellä. Koen olevani yhtä luonnon kanssa. Se on ehkä auttanut mun luontosuhteeseen sen vanhempien luonnonläheisyys.

Se on sellanen luonnollinen juttu, että on tottunut luontoon. Oon tyytyväinen, että olen kasvanut tavallaan luonnon äärellä ja on ollu mahdollisuus olla siellä mökillä ja saada se kosketus siihen. Se on vanhempien kehittynyt.

Nii ehkä vähän siitä vieraantu, mutta lasten tultua on halunnut siirtää sitä tietoa ikään kuin heille. Ehkä osittain se on myös sellasta tietoa, mitä ei välttämättä niinku jossain koulussa opi tai vaikka oppiskin, ni jotenki sitä tavallaan se minkä kertoo, muuttuu myös käytännöksi.

Jokaisella on itsellään vahva kiinnostus luontoa kohtaan. Haastateltavat kokivat oman luontosuhteensa positiiviseksi, mikä vaikuttaa perheiden osallistumiselle retkiin. Retkien ohella haastateltavat kokivat tärkeäksi vahvistaa lasten luontosuhdetta erilaisilla tavoilla, mutta retket tarjoavat konkreettisen tavan uusien kokemusten saamiselle, sekä uusien asioiden oppimista käytännön kautta.

5.2 Arvot & luontosuhde

Haastateltavilla nousi esiin vahvasti arvostus luontoa kohtaan sekä halu jakaa tietoa lapsilleen luonnon tärkeydestä. Luonnonsuojelu nousi puheessa esille, josta ei esimerkiksi heidän omassa lapsuudessaan puhuttu. Arvot muuttuvat iän sekä muuttuvan elinympäristömme myötä.

Luonnonsuojelu on tärkeää työtä mun mielestä, se on yks nykypäivänä vielä äärimmäisen tärkeää et pidetään huolta luonnosta eikä sotketa

sitä tahallaan. Mun tytär sano tosi hienosti yks päivä `` me ihmiset ollaan osa luontoa ja jos ei me rakasteta luontoa, niin ei me oikein rakasteta toisiammekaan kunnolla.`` Se on osa meitä ja me ollaan osa sitä. En tiedä mitä ihmiset on erilailla mieltä, mut mekin ollaan eläimiä. Me ollaan kaikki niinku osa tätä ekosfääriä. Me ei olla sen yläpuolella. Jos me pilataan se, me pilataan elämämme. Ja tietenkin se, että luonto on rauhoittava paikka. Siellä saa stressiä pois ja siellä saa levätä.

Aika vahvat arvostusarvot. arvostan ja suutahdan jos jotkut esimerkiksi yrittävät vaan hyötyä luonnosta. Tottakai hyvällä tavalla, meidän pitäisi elää luonnon kanssa balanssissa ja hyötyä luonnosta, mutta luonnon ehdoilla. Me ollaan itse osa luontoa, ei yhtään parempia ja huonompia. Jos joku vaan vois opettaa ihmisille ni meiän pitäis elää yhdessä luonnon kans eikä mennä sen yli. Luontoa arvostaen mennään tuolla.

Arvostus ja kunnioitus. Just eilenkin, ku käytiin lenkillä ni nous oikee viha ku ihmiset roskaa. Meillä lapsetkin on opetettu siihen, että roskat pitää kerätä. Et on oppinu näkemään sen luonnon kauneuden.

Kunnioitus. Ottaa vaan sen mitä tarvii niinku sen käyttämisen suhteen. Oppii pysähtymään niihin luonnon pieniin hetkiin. En tiedä onko se arvo, mutta esteettinen arvo kyllä.

Perehtyessä vanhempien omiin kokemuksiin lapsena sekä millaisena he näkevät ja kokevat luonnon, esille nousi vanhempien vahva arvostus ja kunnioitus luontoa sekä ympäristöä kohtaan. Vanhempien halu siirtää tietoa ja arvostusta luontoa kohtaan lapsilleen vaikuttaa myös siihen, että perheet ovat osallisena erilaisissa toiminnoissa, kuten Perheluontokerhon jäsenenä.

5.3 Lapsen luontosuhteen tukeminen

Haastateltavilla nousi esille moninaisia tapoja lastensa luontosuhteen tukemiselle. Luonto ja luonnossa liikkuminen olivat jokaisella haastateltavalla esillä, mutta esille nousi myös erilaisia tapoja tiedon lisäämiselle, kuten luontodokumenttien katsominen. Aina ei tarvitse lähteä kauas oppiakseen luonnosta ja sen moninaisuudesta. Perheluontokerhon retket tarjoavat luontoon tutustumista omissa lähimetsissä sekä löytämään luonnon myös kaupungin keskeltä.

Keskustelemalla, puhutaan luonnosta ja puhutaan, miten luonto toimii, miten luonto koostuu ja mitä kaikkea siellä on. Ollaan katottu paljon

luontodokumentteja, että on se laajempi ymmärrys siitä. Käsinkosketeltava ymmärrys tulee ihan siitä, että mennään sinne luontoon ja käydään usein lenkillä lähimetsässä. Pidetään aika aktiivista luontosuhdetta yllä ja tutustutaan eri asioihin luonnossa. Vähän hiljennytäänkin siellä ja tutkitaan sitä luontoa. Käytännön luontokokemuksia hankitaan ja ihan sitä tietoa siitä luonnosta. Mitä marjoja saa syödä ja mitä ei saa syödä. Luonnon kunnioittaminen. Ei katkota oksia ja tehdä vahinkoa tahallaan

Riippuu iästä vähäsen. Paljon olen niitä aistijuttuja tehnyt, ei tarvi miettiä kuin nenää, suuta, korvia, silmiä, ihoa. miltä se tuntuu, maistuu, tuoksuu, ja kuulo on yksi tärkeä lapsilla. Miltä lintu kuulostaa, miltä oksan rapsahdus kuulostaa. On paljon erilaisia pelejä ja leikkejä. Lasten kanssa voi tehdä metsässä oikeestaan ihan mitä vaan. Luonnossa kaikki lapset voivat osallistua

Perheluontokerho on se yks tapa, mut sen lisäksi me saatetaan käydä retkillä, ei välttämättä kovin usein mut käydään. Yhdistetään sitä aika paljon liikkumiseen. Ollaan myös välistä tehty ihan sellasia roskien keruulenkkejä, tai käyty ihan tossa lähiympäristössäkin. Me pelataan esimerkiksi eilen illalla pelattiin sellasta lintujen tunnistamispeliä ja luontodokumentteja katotaan.

Haastateltavilla oli eroja näkökulmista, joiden mukaan he ajattelivat luontoon lähtemiselle vaikuttavia tekijöitä. Esille kuitenkin nousi aikataulut sekä mahdollisuudet, jotka vaikuttavat luontoon lähtemiselle. Arki voi näyttäytyä monenlaisena ja usein kiire sekä vanhemmat omat paineet voivat toimia vaikuttavina tekijöinä. Myös sääolosuhteet voivat vaikuttaa haasteltavien päätöksiin luontoon lähtemiselle.

No joskus on ihan sellanen tarve lähteä metsään. Välillä tulee tarve ja halu, niin silloin lähdetään metsään. Myös mahdollisuudet. jos sanotaan vaikka Lepakisto, joka on lähellä. Jos sinne on kuljetukset ja on aikaa, niin mennään. Tarve, halu ja mahdollisuudet. Joskus tietysti myös suunnitelmallisuus.

No kyllähän se arki on välillä sellasta, että se lähteminen saattaa välillä olla vaikeaa. Työ- ja opiskelupaineet ovat semmosia, että vanhemmas-tahan se on kiinni, pääseekö se lapsi sinne metsään vai ei. Eli jos se on helppo lähteä luontoon, mutta jos on mietittävä kaikki eväät ja pakata tavarat, niin se voi olla vaikeampaa.

Aikataulut ja ehkä vähän sää. Jos oikein sataa vettä, ni ei kyl mielellään lähetä, vaikka oltais suunniteltukin. Ja ystävät et, jos ystävien kanssa on sovittu, että lähdetään, ni sit lähdetään.

5.4 Perheluontokerhon tarjoamat kokemukset

Haastateltavat kokivat perheluontokerhon tarjoamat retket mielekkäiksi sekä toimiviksi. Haastateltavat toivat jokainen esiin, kuinka retket ovat helppo tapa luontoon lähtemiselle sekä perheen yhteiselle ajalle. Retket tarjoavat ohjelman ja luonnon lisäksi yhteisöllisyyttä perheiden kesken, joka koettiin hyväksi asiaksi.

Se on helppo tapa lähteä, et pakkaa eväät mukaan ja sopivat vaatteet ja menee sinne parkkipaikalle odottelemaan ja siitä lähtee liikkeelle. Se on helppo, mukava ja yhteisöllinen tapa tutustua luontoon. Koen sen positiiviseksi kokonaisuudeksi.

Todella kivoja, koska siinä on usein vieraita perheitä keskenään. Niin sit näkee usein erilaisuutta, esimerkiksi eri tahtisuutta, lapsi näkee kerhossa eri taitoja ja näkee miten muut suhtautuu siihen luontoon. Se on kiva, kun se on ryhmä, niin siinä lapsi näkee toisten luontosuhdetta tietämättään. Ja kaikki tulen teko jutut ja se yhdessä syöminen, se yhdessä syöminen on tosi tärkeä juttu. Lähtökohtaisesti sinne on suht helppo tulla. se että lähdetään lauantai aamuna johonkin, on lapselle jo merkittävä juttu, että tehdään yhdessä jotakin.

Hyviä kokemuksia ja lupit on ollu kivat etenki pienempänä. Sit jos pitää ettiä joku asia tai väri, ni niistä ne innostuu. Ja jonki verran tullu ainaki hetkellisesti uusia kavereita et se on ollu kiva, ku siel on ollu useampia perheitä.

Kokemukset perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista olivat kokonaisuudessaan hyviä, koska vanhemmat kokivat kerhon retkien tarjoavan kannustusta luontoon lähtemiselle sekä retkien tarjoavan myös yhteisöllisen tavan luontoon tutustumiselle. Erityisesti esille nousi retkien aikana pidettävän eväshetken tärkeys ja esimerkiksi erilaiset laavuretket ovat lasten sekä aikuisten mielestä mieluisimpia retkiä.

Keskustellessa haastateltavien kanssa heidän toiveistaan kerhoa kohtaan esille nousi esimerkiksi kohteiden tavoitettavuuden sekä erilaisia kannusteita, jotta perheet osallistuisivat säännöllisesti retkille. Haastateltavat olivat jokainen tyytyväinen retkien teemoihin sekä lapsille ja perheille suunniteltuihin tehtäviin. Yksi haastateltavista toivoi myös enemmän lajien tunnistamista, koska itse ei ole koskaan ollut hyvä tunnistamaan lajeja ja tätä kautta voisi yhdessä lapsensa kanssa opetella.

Paljon hyvää näillä retkillä on ollut, on tutustuttu luupein ja muiden avulla tähän ympäröivään luontoon. Tää ikähaitari mille retket ovat tarkoitettu, niin heille ei voikaan tarjota kovin monimutkaisia asioista. Joihinkin kasveihin voisi jopa enemmän tutustua, mulla on itselläni ollut huono kasvien tunnistus läpi elämäni. Isänä olis kiva, että perheluontokerhoissa kerroittais mitä nää kaikki kasvit on.

Retket ovat olleet hyviä, mutta lisänä toivoisin myös toisenlaista säännöllisempää luontokerhoa. Esimerkiksi koululaisille ipaluontokerho, jossa myös ne lapset, joiden vanhemmat eivät vie metsään, pääsevät luontoon.

Siellähän on teemoja, mut siellähän vois olla mukana luontokuvaaja. Se on yks tapa, miten me voidaan tuoda se luonto sitten tabletteihin, tietokoneisiin, matkapuhelimiin, seinälle taiteeksi ja millä saadaan dokumentoitua niitä tunnistamisjuttuja. Ja lisää erilaisia vaihtoehtoisia retkiä luontopoluille, kuten yksi retki toteutettiin lintutornille.

5.5 Perheluontokerhon tarjoama kannustus luontoon lähtemiselle

Kokonaisuudessaan haastateltavat kokivat perheluontokerhon tarjoavan kannustusta luontoon lähtemiselle. Esimerkiksi perheluontokerhon retkien ajan kohta koettiin sopivaksi ja retket koettiin helpoksi tavaksi lähteä luontoon sekä katsomaan uusia kohteita Lahden alueella.

Kun se lähtöpaikka on suht helpolla sijainnilla ja ehkä jopa jo sinne pääsee julkisilla, niin vielä parempi. Helppous on siinä se yks juttu.

Musta on ollu kannustavia ohjaajia ja hyviä ne kannustavat mainostamiset, että tule eväiden kanssa ja tervetuloa. Ehkä se justiinsa, että kokee itsensä tervetulleeksi, niin ne tekstit on ollu tosi kivoja, kun pyydetty tulee sinne.

Tarjoaa ehdottomasti. Niin kuin mä sanoinkin, ettei oltais käyty niin paljon, jos ei tollasia retkiä olis. Se puol ykstoista on ollu just hyvä ja sit taas se on semmonen kesto et ku on tukeva aamiainen, ni näiden lasten kanssa pärjätään hienosti.

Luontoon lähtemiselle vaikuttaviksi tekijöiksi esille nousi aikataulutus ja mahdollisuudet, jotka ovat lähtöisin vanhemmista. Erilaiset arjen kiireet ja paineet voivat vaikuttaa luontoon lähtemisen heikkenemiselle. Aina ei kuitenkaan

tarvitse lähteä kauas, vaan myös kävelyretki lähimetsässä voi toimia yhtä hyvänä retkenä. Esille nousi Perheluontokerhon vaikutus perheiden luontoon lähtemiselle, joka toimii perheille helpottavana tekijänä. Retkikohde on valmiina eikä tarvitse kuin pakata eväät ja lähteä lähtöpaikalle.

Keskustellessa haastateltavien ajatuksista tavoista retkien kiinnostuksen lisäämiseksi suurimmaksi asiaksi nousi mainostaminen, jotta uudet perheet löytäisivät perheluontokerhon sekä informatiivisempaa tietoa retken kohteesta. Esille nousi myös erilaisia tapoja kannustaa perheitä käymään useammilla retkillä, kuten esimerkiksi luontokerhodiplomi.

Lastenrattaille voisi myös olla enemmän mahdollisuuksia. Koulussa oli lapsille luetuista kirjoista lukudiplomi, ni sitä vois hyödyntää myös luontokerhossa. Jos käy tietyn verran retkillä, niin siitä voi saada itelleen diplomin.

Voisko tätä perheluontokerhoa ruveta, vaikka mainostaa erilaisilla suurilla työpaikoilla. Mainostaminen vanhemmille. Moni ei tiedä, niin mainonnalla voisi kertoa suuremmalle yleisölle.

Koen ettei retkiä markkinoida riittävästi. Toivoisi myös, että olisi vähän paremmin esiteltynä kohteet mihin mennään. Sijaintitieto on myös tärkeä. Se on ollut hyvä, jos kulkee julkisilla.

Mainonnan niukkuus tuli esille myös haastateltavien vastauksista, kun keskusteltiin mitä kautta he ovat Perheluontokerhon jäseniksi päätyneet. Haastateltavista yhden perheen lapset ovat myös Luonto-Liiton jäseniä, mutta kaksi muuta haastateltavaa eivät kuulu Luonto-Liitoon.

Etsittiin mukavia ja ilmaisia harrastusjuttuja lahden alueelta. Haluttiin kehittää hyvää luontosuhdetta ja minä taisin bongata perheluontokerhon lahden sivuilta ja siitä se lähti.

Kaveri pyysi mukaan ja sitä kautta lähdin mukaan.

Ystävä aikanaan kertoi näistä ja antoi jonkun esitteen, jonka kautta mä löysin tän. Sitä kautta me tultiin tähän 2017.

Esille nousi toiveet ja kehittämiskohteet, joista nostona vahvimmin nousi mainonta. Resurssien lisääminen mainontaan sekä aktiivisempi mainonta niin

perheluontokerhojen toteuttajilta kuin myös perheluontokerhoihin osallistuvilta, voisi auttaa uusien perheiden löytämistä. Myös kohteista kertominen tarkemmin retkistä ilmoittaessa voisi vahvistaa kiinnostusta retkille osallistumiseen.

5.6 Retkien vapaamuotoisuus sekä retkikohteet

Retket ovat tarkoitettu vapaamuotoiseksi, jossa perheet saavat kulkea ja tehdä teemojen mukaisia tehtäviä omaan tahtiinsa. Retket vaihtelevat vapaamuotoisuudesta ohjatumpiin retkiin, jolloin ohjaaja on enemmän ohjaamassa retkien tehtäviä. Haastateltavilta halusin tietää millaisista retkistä he pitävät enemmän ja esille nousi toiveita monipuolisuudesta. Suurimmaksi osaksi perheet kokivat molemmat retket hyväiksi ja kaipasivat vaihtoehtoisesti molempia.

Molempia on hyvä olla. On välillä hyvä, jos ollaan menty esimerkiksi laavulle, jossa on tehty notskia, syöty eväitä ja kaikki on pyörinyt miten ovat nähneet parhaimmaksi. Niissä on menty tutustumaan johonkin paikkaan, eikä aina tarvitse olla tiukka ohjelma.

Joskus ne vapaamuotiset voivat olla parempia, mutta se voi olla myös luonnekysymys. Joskus lapset vapautuvat, kun saavat itse keksiä mitä pitää tehdä. Olen huomannut myös sitä, että ohjelma voi tuoda siihen vanhemmalle enemmän vapautusta. Ohjelma saattaa auttaa niitä vanhempia rentoutumaan.

Enemmän ohjattua, koska siinä saa itellekin jotain uutta. Muksujen kanssa joutuu aina miettimään sitä mielenkiinnon ylläpitämistä, kun ollaan omilla retkillä.

Retkien vapaamuotoisuus sai aikaan eroja haastateltavien näkemyksissä, mutta monipuolisuus vapaamuotoisten ja ohjattujen retkien välillä oli vahvimmin esillä haastateltavien vastauksista. Retkikohteista jokainen oli löytänyt uusia kohteita ja kokivat kohteet hyväiksi, joihin voi toteuttaa omatoimisia retkiä.

Perheluontokerhon tarjoamat kohteet ovat olleet mieluisia ja perheet ovat löytäneet retkien kautta itselleen uusia retkipaikkoja omille retkilleen. Esille nousi myös ajatuksia retkien sijainnista ja kuinka hyviä kohteita voidaan käyttää uudelleen myös retkille erilaisten teemojen vaihdellessa.

Kiikunlähde esimerkiksi käytiin katsomassa. On kohteita ollut, joissa ei ole aikaisemmin tullu käytyä. Kiva päästä paikkoihin, jotka ovat vähän erikoisempia ja saa sen vau elämyksen millaisia paikkoja voi löytää.

Olen löytänyt uusia kohteita Lahden alueelta retkien kautta. Myös keskustan alueella on ollut paljon erilaisia kohteita, joita voi hyödyntää retkillä ja johon jokaisen on helppo tulla. Kohteet ovat hyviä ja vanhoja hyviä kohteita voi käyttää uudelleen.

Ei me oltais käyty niin paljon retkillä ilman perheluontokerhoa. Ei oltais käyty niin monessa paikassa. On ollu monta sellasta paikkaa, jotka ei ole ollu aikasemmin itelle ollenkaan tuttuja. Ja just tälläset paikat lapsille, ei oo jotenki ajatellu Häränsilmää tai Sorvasta tai tämmösiä. Kaikki nää on sellasia et ihmettelee et tääl on tämmönenkin. Se on vähän sellanen vinkkilista ja sit ku niissä on käyny, ni on helppo mennä sitten jonku toisen perheen kanssa erikseen.

Jokaisella haastateltavalla nousi esiin uusien paikkojen löytäminen Perheluontokerhon kautta ja toivat esille, kuinka retket ovat mahdollistaneet uusissa kohteissa vierailun myös omatoimisilla retkillä. Haasteltavista jokainen kulki omalla autollaan, mutta esille nousi myös autottomien mahdollisuudet osallistua retkille. Tällöin keskustan luontokohteiden hyödyntäminen mahdollistaisi paremmin myös autottomien osallistumisen retkille.

Tärkeimmässä roolissa on lapset, joille retket suunnataan, joten haastateltavilta halusin tietää mitä he ovat keskustelleet lasten kanssa retkistä ja millaisia ajatuksia lapset ovat tuoneet retkien jälkeen. Vanhemmilla oli hieman vaikeuksia muistaa mitään erityisiä asioita, joita lapset ovat tuoneet esille, mutta kokonaisuudessaan tuntemukset ja ajatukset ovat olleet positiivisia.

Hän on pitänyt kaikista, muistan myös pienempänä ei ihan taaperona. oli kiva mennä metsässä ja kun väsymys iski, niin kantorinkkaan nukkumaan. Päiväunetkin tuli samalla hoidettua. Lähinnä positiivisia fiiliksiä että on ollut kiva käydä. Paljon on puhuttu, kun on ollut muun muassa kasvien tunnistamis tehtäviä, että kuinka hyvin ne on mennyt, ja kuinka oppii niistä paljon. On ollut jotain mikä vahvistaa tietoa ja osaamisen tunnetta. Myös uuden oppiminen on tullut esille.

On sanonut, että onpa kivaa. Havainnoinut myös muita lapsia ja vertailut, kuinka toiset lapset ovat retkillä toimineet ja kuinka itse toimii. On ollut aina kiva lähteä retkelle.

Ne on kiinnostavia. Kyl tytöt tykkää, et just nää mis on makkaranpaisto-mahdollisuus, on ollu kivoja. Kylhän se eväshetki on se varmaan se paras hetki. Mukavia ja sopivan pitusia, matkallisesti lyhyet retket ovat parempia.

Lasten ajatuksia retkistä nousi esille niukasti, mutta jokaiselta haastateltavalta nousi esiin retkien mieluisuus lapsille. Kokonaisvaltaisesti lasten mielestä retket ovat olleet kivoja, ja jokaisella on omat yksityiskohtansa retkien kohokodista.

Kokonaisuudessaan haastattelujen aineisto kertoo Perheluontokehon positiivisesta vaikutuksesta perheiden luontoon lähtemiselle ja kuinka vanhemmat kokevat retkien tarjoavan hyviä kokemuksia jokaiselle.

6 POHDINTA

6.1 Pohdinta

Luonto-Liiton ja Lahden kaupungin tarjoamat ilmaiset perheluontokerhon retket ovat tärkeä tapa tukea lasten sekä perheiden luontoon lähtemistä ja erilaisten kokemusten saamista luonnosta. Tutkimusta tehdessä mielestäni vahvistui näkemys tämän kaltaisten toimintojen tarpeellisuudesta, jossa jokaisella perheellä on mahdollisuus matalalla kynnyksellä lähteä tutkimaan lähiluontoa sekä viettämään aikaa luonnossa perheen kesken.

Tutkimukseen osallistuneet perheet olivat suhteellisen aktiivisesti osallistuneet retkille Perheluontokerhoon liittymisensä jälkeen ja haastattelujen myötä esiin nousi myös vanhempien oma kiinnostus luontoa kohtaan sekä luonnon tärkeyden arvostaminen. Jokainen haastateltava toi esille halun tarjota lapselleen kokemuksia luonnosta sekä vahvistaa lapsensa luontosuhdetta. Tämä sai pohtimaan millaisia tutkimustuloksia olisi tullut vanhemmilta, jotka eivät koe omaa suhdettaan luontoon yhtä positiiviseksi ja vahvaksi.

Kiinnostus luontoon lähtemiselle vaikuttaa aktiiviseen osallistumiseen, mutta haasteena näen myös aikataulut sekä koko ajan hektisemmäksi muovautuneet arkemme. Myös kilpailu erilaisista tapahtumista ja harrastuksista vaikuttavat perheiden valintoihin. Kuinka luontoretki, jonne voi mennä itsenäisestikin

milloin tahansa, voi voittaa tapahtuman, jota on mainostettu vahvasti ja tarjolla on monenlaista aktiviteettia. Tämä tarvitsee enemmän miettimistä ja tarkastelua erilaisista näkökulmista.

Ilmastonmuutos ja muuttuva ympäristömme herättelee meitä jokaista yhä enemmän yhteiskunnassamme. Luonnon tärkeyden ymmärtäminen lisääntyy ja yhä nuoremmat ovat huolissaan meitä ympäröivän ympäristön hyvinvoinnista. Luonnosta ja ympäristökasvatuksesta puhutaan jatkuvasti enemmän ja tämän vuoksi toiminnot, kuten Perheluontokerho toimii hyvänä ja helppona tapana tutustuttaa lasta luontoon. Mitä aikaisemmassa vaiheessa lapsi saa positiivisia kokemuksia luonnosta, sitä vahvemmin lapsi voi kokea luonnon itselleen läheiseksi. Perheluontokerhon retket toimivat myös vanhemmille, jotka kokevat luonnon vieraaksi. Retkien kautta perheet yhdessä voivat alkaa rakentamaan omaa suhtautumista luontoon.

Omassa opinnäytetyössäni olisin kaivannut syvällisempää aineistoa Perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista. Aineistoni jäi mielestäni kevyeksi. Pohdin, vaikuttiko siihen retkien matala kynnyksen toiminta, jolloin vanhemmilla ei ole lähtökohtaisesti erityisiä toiveita retkien suhteen. Myös retkien vähäinen määrä voi olla vaikuttava tekijä, koska perheet eivät ole päässeet osallistumaan aktiivisesti retkille.

6.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Haastatteluaineiston luotettavuus riippuu aineiston laadusta. Aineistoa ei voida luokitella luotettavaksi esimerkiksi haastatteluiden tai tallenteiden huono kuuluvuuden, sattumanvaraisen luokittelun tai haastatteluaineiston alussa ja lopussa eri sääntöjen noudattavan litteroinnin vuoksi. Nämä ovat osa luotettavuuden puuttumiseen. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 185.)

Opinnäytetyö oli ensimmäinen tutkimustyöni ja laadullinen tutkimus oli toteukseltaan miellyttävä. Teemahaastattelut antoivat rakenteen haastattelujen selkeälle toteutukselle, ja tämän vuoksi haastattelut olivat helppo toteuttaa haastateltavien kesken. Haastateltavina oli vanhemmat, jotka ovat olleet perheineen useammalla retkellä minun ohjattavina. En kokenut oman ohjaajan roolini vaikuttaneen haastattelutilanteisiin siten, että työni luotettavuus olisi

vaarantanut. Pohdin kuitenkin haastattelukysymysteni järjestystä. Tutkimuskysymysteni järjestyksen muuttaminen olisi voinut mahdollisesti tarjota tutkimukseeni erilaista syvyyttä koskien perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista. Perehtyessäni haastateltavien kanssa ensin heidän omaan luontosuhteeseensa sekä taustoihinsa, vei syventyminen pohjustukseen mahdollisesti tutkimukseni tavoitteeni kärkeä. Muuttaessani järjestystä kyselemällä ensin perheluontokerhon tarjoamista kokemuksista, olisin voinut mahdollisesti saada vastauksista monipuolisempia. Tulosten analysoinnissa ja arvioinnissa en myöskään kokenut oman roolini ohjaajana vaikuttaneen pyrkimykseen objektiivisyyden analysointivaiheessa, koska tulosten tarkastelussa aineiston tutkiminen puolueettomasti voi tarjota mahdollisuuden työn luotettavuudelle. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellessa objektiivisuuden ongelmaa, on syytä erottaa totuuskysymyksen lisäksi havaintojen luotettavuus sekä puolueettomuus. Puolueettomuus kysymyksenä nousee esille tutkijan pyrkimyksestä kuunnella ja ymmärtää tiedonantajia itsenään, vai vaihtoehtoisesti tiedonantajan kertomus suodattuuko tutkijan kehitysten läpi. Esimerkiksi vaikuttavia tekijöitä voivat olla tutkijan sukupuoli, uskonto, ikä, virka-asema tai vastaava asia, jotka vaikuttavat tutkijan rooliin havainnoida ja kuulla. (Tuomi & Saarijärvi 2018, 160.)

Näkökulmani haastattelun teemoille muotoutui omasta kiinnostuksestani aiheeseen toimiessani ohjaajana Perheluontokerhon retkillä. Tutkimuksessani Perheluontokerhon tarjoaminen kokemusten lisäksi haastattelun teemoissa perehdyin myös vanhempien omiin kokemuksiin luonnosta ja kuinka he kokevat luonnon. Tällä halusin kartoittaa millaisen luontosuhteen vanhemmat omaavat, koska koen tämän vaikuttavan myös haastatteluissa esiintyviin näkemyksiin Perheluontokerhosta.

Aineistoni kattoi neljä vanhempaa ja tämän takia aineistoni oli suhteellisen kapea. Laajemmalla otannalla vastaukset olisivat voineet olla moninaisempia, mutta omassa tutkimuksessani tarkoituksena ei ollut vastausten määrä, vaan haastateltavien subjektiiviset kokemukset. Kokemuksia tutkiessani halusin myös perehtyä vanhempiin, jotka ovat perheineen olleet mukana myös viimeisillä retkillämme, jotta kokemukset ovat tuoreessa muistissa. Haastattelujen tulokset olisivat voineet olla erilaisia haastateltaessa vanhempia, jotka ovat

olleet Perheluontokerhon retkillä aikana ennen koronaa, jolloin haastateltavien kokemuksista olisi jo useampi vuosi aikaa.

Tietysti tutkimuksen jatkoa ajatellen olisi mielenkiintoista tutkimuksen jatkolle pohtia perheitä, jotka eivät esimerkiksi ole käyneet Perheluontokerhon retkillä useampaan vuoteen tai osallistuvat retkille, mutta kokevat luonnon vieraaksi itsellensä. Tällä voitaisiin perehtyä myös näkökulmaan, joka tukisi tutkimusjoukkoa kannustavaan ja rohaisevaan toimintaan retkille osallistumisessa.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.

Arvonen, S. 2014. Metsämieli. Luonnollinen menetelmä mielentaitoihin. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Cantell, H., Aarnio-Linnavuori, E, Tani, S. 2020. Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus

Haverinen, R., Mattila, K., Neuvonen, A., Saramäki, R. & Sillanaukee, O. (toim.) 2021. Ihminen osana elonkirjoa. Luontosuhteet, luontokäsitykset ja siivistys kestävyyskriisin aikakautena. Sitra. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2021/12/sitra-ihminen-osana-elonkirjoa.pdf> [viitattu 27.8.2021].

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.

Karppinen, S. J. A. & Latomaa, T. 2015. Seikkaillen elämyksiä III. Suomalainen seikkailupedagogiikka. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Keisteri-Sipilä, E. 2017. Liikuttava luonto. Lähellä koko perhettä. Metsäkustannus Oy

Korpi, E. 2018. Ympäristökasvatus luontosuhteen kokemusten rakentajana. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201805312401.pdf> [viitattu 18.10].

Leinonen, A. & Pitkänen, I. 2020. ”Että jotenkin se pitää heidän itse niinku tajuta se juttu”. Luokanopettajien näkemyksiä lasten luontosuhteesta ja ympäristökäyttäytymisestä. Jyväskylän yliopisto. Opettajainkoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/69922/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202006154166.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 24.10.2021].

Leppänen, M. & Pajunen, A. 2019. Suomalainen metsäkylpy. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

Luonto-Liitto. s.a. Järjestö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.luontoliitto.fi/luontoliitto> [viitattu 27.8.2022].

Lyytinen, J. & Reini, A. 2018. Metsä. Hyvää mieltä ja rentoa oloa luonnosta. Helsinki: Like kustannus Oy

Mielenterveystalo. s.a. Verkkolinkki. Saatavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/oppaat/tietoa_luonnon_hyvinvointivaikutuksista/Pages/luonnon_vaikutus_hyvinvointiin.aspx [viitattu 23.10.2021].

Mäkinen, R. 2019. Gradusta asiaa. Luontosuhteen rakentaminen on yksilön vastuulla - yhteiskuntapolitiikalla luodaan mahdollisuuksia. *Versus*. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.versuslehti.fi/gradusta-asiaa/luontosuhteen-rakentaminen-on-yksilon-vastuulla-yhteiskuntapolitiikalla-luodaan-mahdollisuuksia/> [viitattu 1.10.2021].

Nicol, R. 2020. Deepening our attachment to nature through place-based education. Luontosuhteen vahvistaminen paikkakeskeisen opetuksen avulla. Teoksessa Karppinen, S. J. A., Marttila, M., Saaranen-Kauppinen, A. (toim.) Seikkailukasvatusta Suomessa - pedagogisia ja didaktisia näkökulmia. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 97, 176–185. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020 Helsinki. Saatavissa: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/01/seikkailukasvatusta-suomessa-outdoor-adventure-education-in-finland.pdf> [viitattu 24.10.2021].

Nordström, H. 2004. Ympäristökasvatuksen toimintamalleja. Teoksessa Cantell, H. (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 116–129.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, Liisa. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatusta varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Polvinen, K., Pihlajamaa, J., Berg, P. 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden kehittämiseen. Kansallinen Hyvinvointiverkosto. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://media.sitra.fi/2017/02/27174148/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille-2.pdf [viitattu 23.10.2021].

Raatikainen, K, J. 2021. Ikioma luontosuhde ja sen monet ulottuvuudet. Luontopaikka. Luontosuhteen kartoitusta tieteen ja taiteen keinoin. Blogi. Saatavissa: <https://www.luonnonpaikka.fi/kategoria/luontosuhde/> [viitattu 18.10.2021].

Rantanen, E. 2020. Lahtelaisessa neuvolassa rohkaistaan perheitä vahvistamaan luontosuhdettaan – voisiko lapsen harrastus ollakin metsässä olemista. Hyvinvointi. Yle. Verkkootikkeli. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11630035> [viitattu 31.10.2021].

Salomäki A. 2018. Lapsen luontosuhde tuo turvaa läpi elämän. Turun Sanomat. 24.6.2018. Verkkoartikkeli. Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/3995579/Lapsen+luontosuhde+tuo+turvaa+lapi+elaman> [viitattu 31.10.2021].

Saloranta, S. 2010. Ympäristökasvatus ja seikkailu – käytännön toteutusta luontokouluissa. Teoksessa Latomaa, T. & Karppinen, S. (toim.) Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Lapin yliopistokustannus, 163–176.

Suomalaisten luontosuhde. 2021. Kyselytutkimus Sitra ja Kantar TNS. Powerpoint -diasarja. Saatavissa: https://www.sitra.fi/app/uploads/2021/12/suomalaisten_luontosuhteet_tutkimusraportti_v2.pdf [viitattu 27.8.2022].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Tuomaala, T. & Myyryläinen, M. 2002. Luonto tutuksi – vinkkejä vanhemmille. Helsinki: Sarmala Oy.

Ympäristö ja luonto. s.a. Opetushallitus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ymparisto-ja-luonto> [viitattu 24.10.21].

Ympäristökasvatustarjoajat alueella. Lahti. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/kasvatus-ja-koulutus/ymparistokasvatus/ymparistokasvatustarjoajat-alueella/> [viitattu 31.10.2021].

HAASTATTELUN RUNKO

Tutkimuskysymykset:

Millaisia kokemuksia perheluontokerho tarjoaa perheille vanhempien näkökulmasta?

TEEMA: VANHEMMAN LUONTOSUHTEEN KEHITTÄMINEN

- Millä tavoin luonto oli läsnä omassa lapsuudessasi?
- Millaisia kokemuksia luonnosta sait lapsuudessa/nuoruudessa?
- Kuinka koet lapsuutesi kokemukset vaikuttavan omaan luontosuhteeseen?
- Millaisia arvoja koet itselläsi olevan luontoa kohtaan?
- Kuinka itse määrittelet luontosuhteen?
- Millaisena pidät omaa luontosuhdettasi?

TEEMA: LAPSEN LUONTOSUHTEEN KEHITTÄMISEN TUKEMINEN

- Millaisilla tavoilla tarjoat kokemuksia luonnosta lapsille?
- Mitkä asiat vaikuttavat teidän perheenne luontoon lähtemiselle?
- Mitkä asiat koet tärkeäksi lapsen luontosuhteen kehittymiselle?
- Millaisia ulkopuolisia toimintoja mielestäsi lapsi tarvitsee oman luontosuhteen kehittymiselle?
- Kuinka itse tuet lapsen luontosuhteen kehittymistä?

TEEMA: PERHELUONTOKERHON TARJOAMAT KOKEMUKSET

- Millaisia kokemuksia olet kokenut perheluontoretkien tarjoavan lapsellesi?
- Millaisia kokemuksia toivoisit retkien tarjoavan?
- Kuinka retket mielestäsi tarjoavat perheille kannustusta luontoon lähtemiselle? Millaisia muutoksia retkiin voitaisiin tehdä kiinnostuksen lisäämiseksi?
- Retket ovat vapaamuotoisia, jotka toimivat erilaisilla teemoilla. Millaisena koet retket, jotka toimivat vapaamuotoisena?
- Millaisena olet kokenut perheluontoretkien tarjoamat kohteet? Oletko retkien kautta löytänyt uusia luontokohteita Lahden alueelta?
- Millaisia ajatuksia lapset ovat nostaneet esille retkien jälkeen?
- Mikä sai alun perin lähtemään retkille?